

Nota Frans voor het Vlaams Talenplatform

Prof. dr. Daniel Acke (VUB), Valeria Catalano (PXL Hasselt), Isabelle Cloquet (Arteveldehogeschool), Iris Haentjens (PROFF), Prof. dr. Katrien Lievois (Universiteit Antwerpen), Prof. dr. Pierre Schoentjes (Universiteit Gent), Prof. dr. Mathea Simons (Universiteit Antwerpen), Dr. Griet Theeten (Universiteit Gent), Barbara Vanassche (HOGENT)

1. Problemen en uitdagingen voor Frans

Lesgevers in het hoger onderwijs willen graag aan de slag met studenten die vanaf de basisschool naar een bepaald niveau toe hebben gewerkt. Om een taal te beheersen moeten bepaalde stappen worden doorlopen; als je het eerste niveau niet haalt, kun je niet verder. In het SO moet het grootste deel van de basiskennis Frans verworven worden. Nochtans stellen we vandaag vast dat de instromende studenten die in het hoger onderwijs voor taalrichtingen kiezen (Lerarenopleiding talen, Taal- en Letterkunde, Toegepaste Taalkunde,...) het Frans onvoldoende beheersen voor het startniveau van onze opleidingen. Onderzoek¹ en officieuze screeningstesten in het HO bevestigen de indruk dat slechts een minderheid van de studenten het niveau B1 behaalt bij de start van BA1. Bovendien blijkt dat -daar waar testresultaten worden bijgehouden- het niveau jaar na jaar daalt. Taalvaardigheids cursussen, die vandaag reeds een belangrijk remediëringcomponent inhouden, kunnen niet nog zwaardere lacunes opvangen. Ook al omdat het volgen van de taal- en literatuurvakken Frans in het gedrang komt en een algemene niveaudaling dreigt. Het is niet de bedoeling dat Frans in het hoger onderwijs wordt onderwezen op hetzelfde niveau als een niet-schooltaal (vb. Spaans, Duits). Bovendien worden studenten die wel het vereiste niveau hebben bereikt daardoor regelmatig te weinig uitgedaagd.

Ook in de niet-taalrichtingen (Office-management, Economie, Recht, Communicatie,...) is de dalende beheersing van het Frans duidelijk voelbaar. Naast het feit dat het moeilijk is geworden om universiteitsstudenten bronnen/ (wetenschappelijke) artikels / readers in het Frans te laten lezen, komen er ook vanuit het werkveld waarin deze studenten na hun studies actief zijn (advocatuur/magistratuur, journalistiek, bedrijfswereld...) steeds meer verontrustende berichten over een ontoereikende beheersing van de tweede taal².

Er moeten stappen worden gezet om deze situatie aan te pakken en dit zowel door de overheid als door de verschillende specialisten en verantwoordelijken van alle netten en koepels van het onderwijs in Vlaanderen. Indien niet voldoende aandacht wordt besteed aan deze problematische situatie, zal de sociale ongelijkheid qua onderwijskansen enkel toenemen, op basis van de keuze van de school en de extra investeringen die bepaalde ouders kunnen doen (o.a. via taalkampen) om ervoor te zorgen dat sommige leerlingen en studenten toch over de nodige kennis van het Frans beschikken.

¹ L. Martens en E. Voets (2011). stERK in Frans.

https://associatie.kuleuven.be/schoolofeducation/projecten/eindrapport_stERK-1.pdf

² Zie opiniestuk van het Vlaams Talenplatform in *De Tijd*, 03/12/19

<https://www.tijd.be/opinie/algemeen/Wankelende-PISA-taaltoren-toont-nood-aan-%20Talenplan/10187715>

2. Specifieke situatie van het Frans

De situatie van het onderwijs van Frans is specifiek omwille van verschillende redenen:

- Er is nood aan meer gekwalificeerde leerkrachten Frans. Leerkracht Frans is een **knelpuntberoep** geworden. Er worden soms uit noodzaak lesgevers aangeworven die hiervoor geen vereist bekwaamheidsbewijs hebben. Het is ook moeilijk om lesgevers CLIL voor Frans te vinden.
- Daarenboven onderwijst de leerkracht Frans een vreemde taal waar jongeren in Vlaanderen **weinig mee in contact** komen, in tegenstelling tot het Engels, dat zeer aanwezig is en op een positiever imago kan steunen. De kennis van het Frans wordt niet meer via osmose verworven.
- Frans is nog steeds de **meest gevraagde vreemde taal in vacatures** (vóór het Engels). Belangrijke spelers van de Vlaamse bedrijfswereld (UNIZO, VBO en VOKA) delen trouwens de idee van het belang van het Frans in ons economische bestel.

Gezien de specifieke situatie van het Frans, betreuren wij dat de delegatie van het Vlaams Talenplatform voor de hoorzitting van 30/01 momenteel enkel uit Germanisten bestaat.

3. Screening en kwaliteitsbewaking

Wij pleiten voor een screening om de studenten een zicht te geven op hun werkelijk beheersingsniveau van Frans bij aanvang van hun hogere studies. Deze test kan hen ook helpen bij het oriënteren naar een passende studierichting.

Voor de **talige richtingen in het hoger onderwijs**, stellen wij een **niet-bindende ijktest** voor Frans voor. Een geautomatiseerde test is hiervoor niet voldoende. Een goede evaluatie, die daarenboven praktisch haalbaar is, zou erin bestaan de instromende studenten een kort essay te laten schrijven over een algemeen, maatschappelijk onderwerp, naast een mondelinge gestructureerde uiteenzetting van een tiental minuten, bijvoorbeeld over de motivatie om de opleiding te volgen.

Aansluitend hierop, pleiten wij ervoor om de gelijktijdigheid voor cursussen in onze talige opleidingen, zeker in de bachelorjaren, te vervangen door een **duidelijkere volgtijdelijkheid**. Enige jaren geleden werden in het hoger onderwijs de mogelijkheden om volgtijdelijkheid te eisen voor een vak beperkt. Dit om een verlenging van de studietijd te voorkomen en om de flexibiliteit in geïndividualiseerde trajecten te bevorderen. In een talige opleiding is het echter belangrijk de cursussen te ontwerpen volgens duidelijke, didactische leerlijnen en verschillende, opeenvolgende fasen. Er moeten dus ook voldoende strenge regels bepaald worden om na te gaan of de student een bepaald niveau heeft behaald voor hij/zij zich kan inschrijven voor een opleidingsonderdeel in een hogere schijf.

Om het ook voor niet-talige opleidingen mogelijk te maken zich een beeld te vormen van het startniveau van de studenten, zou een veralgemeende **objectieve vaststelling van het behaalde eindniveau op het einde van de derde graad van het secundair onderwijs** doorgevoerd kunnen worden, naast de huidige peilingstoetsen. Een dergelijke vaststelling zou de vorm kunnen aannemen van een evenwichtige, geïntegreerde en gestandaardiseerde test, waarbij gevraagd wordt om een korte samenhangende tekst te schrijven, aangevuld door een mondelinge presentatie en gesprek. Het is misschien goed om deze test al deels af te nemen na de 2^e graad zodat in de 3^e graad nog geredimeerd kan worden. Daarbij is het belangrijk dat leerkrachten voldoende ondersteund worden om de eindtermen te realiseren.

4. Het beroep van leerkracht Frans en het imago van de taal

Om lesgevers Frans terug erkenning te geven, is het nodig om het **statuut van zowel de Franse taal in Vlaanderen als het beroep van leerkracht Frans op te krikken**.

- Er moeten *voldoende lesuren* worden behouden voor het onderwijs van Frans. In het secundair onderwijs raden wij minimum 4 lesuren per week aan in de eerste graad en 3 in de 2^e en 3^e graad. Het kan wenselijk zijn om decretaal het minimum aantal lesuren Frans vast te leggen. Ook in het hoger onderwijs moet er gezorgd worden voor voldoende contacturen, om ervoor te zorgen dat de taalkennis van onze studenten daadwerkelijk toeneemt tijdens hun hogere opleiding. Op dit moment lopen die contacturen erg uiteen in de verschillende opleidingen³. Afstandsonderwijs en digitale hulpmiddelen zijn belangrijke en interessante didactische opties, maar mogen de reële contacturen niet vervangen.
- Er is nood aan meer *Frans in de leefwereld* van leerlingen en studenten en een rijke taalomgeving. Scholen, hogescholen en universiteiten moeten het contact met de vreemde taal meer stimuleren, los van het 'formele' taalonderwijs. Frans moet in dat opzicht deel uitmaken van een rijke taalomgeving.
- We moeten de opleidingen Frans aan de universiteiten en hogescholen blijven promoten en werken aan het *imago van onze opleidingen*.

Ondanks de specifieke situatie van het Frans, gelden veel van onze opmerkingen ook voor andere taalleerkrachten. Zonder terug te komen op de kwestie van het salaris van een leerkracht en de moeilijke beginfase van een carrière in het onderwijs, formuleren we hier enkele suggesties om de **status van de taaldocent en het imago van talen in het algemeen** te herstellen:

- a) Er is nood aan *meer ruimte voor en ondersteuning van de taalleerkracht*. Resultaten die behaald worden op taalvakken moeten voldoende naar waarde worden geschat. Een negatieve beoordeling voor een taalvak lijkt soms minder door te wegen dan voor andere vakken. Hierdoor krijgen leerlingen ook impliciet het signaal dat ze iets niet hoeven te kunnen of dat een taalvak niet zo belangrijk is. Leerkrachten Frans en hun collega's voor de andere moderne talen moeten terug kunnen selecteren en voldoende streng evalueren.
- b) Er is nood aan *meer nascholing en professionalisering* van de taalleerkracht. Leerkrachten moeten meer kansen krijgen tot nascholing en professionalisering tijdens de loopbaan, zodat ze een krachtige en effectieve taaldidactiek kunnen toepassen. Zo is het belangrijk om lesgevers voldoende in te lichten over de meest efficiënte manieren om te evalueren (vb. het gevaar van de versnippering van de evaluatie (via permanente evaluatie)).
- c) Er is nood aan een *positief discours* over talenstudies, meertaligheid en geletterdheid (een promotiecampagne naar analogie met het STEM-actieplan).

³ Zie ook resultaten vergelijkend onderzoek wat aantal studiepunten en contacturen betreft in de verschillende lerarenopleidingen Frans bachelorniveau: V. Catalano (2017), MEANING-ORIENTED teaching for French Foreign Language in secondary schools in Flanders: the relation between meaning oriented teaching, the programmes (curricula) in teacher training and the professional profile for teachers in Flanders. Zie ook onderzoek van L. Martens en E. Voets (2011), stERK in Frans.